UNIVERSITETET I BERGEN
Det medisinsk-odontologiske fakultet

Styresak: 29/14

Sak nr.: 2013/13748
2014/174

Møte: 09.04.2014

Forskerutdanningsmelding 2013

Dokumenter i saken
1. Forskerutdanningsmelding for Det medisinsk-odontologiske fakultet 2013 (vedlegg).
2. Fakultetets brev datert 7.1.2014 (vedlegg).
3. Instituttenes innspill til Forskerutdanningsmelding 2013 (vedlegg).

Bakgrunn
I henhold til brev fra universitetsledelsen datert 12.12.2013 om *Innspill til rapport 2013 og planer 2014 – revidert målstruktur og forenkling av meldingsarbeidet* skal fakultetene utarbeide forsknings-, forskerutdannings- og utdanningsmelding. Meldingene er viktige dokumenter for rapportering av aktivitet og prioritering av tiltak. Universitetsledelsen er opptatt av at meldingene skal få et mer hensiktsmessig format, som både sikrer effektiv rapportering og tydelig får fram satsinger og resultat, styrker og svakheter. Antall punkter det bes om rapportering fra er redusert og samlet sett bør ikke de tre meldingene være lengre enn 6 sider.

For forskerutdanning ber UiB om tilbakemelding på:

- Oppfølging av prioriteringer omtalt i forskerutdanningsmeldingen for 2012 og planer og prioriteringer for 2014
- Forholdet mellom forskerutdanning og forskningssatsninger ved fakultetet – vurdering
- Gjennomstrømning - vurdering og behov for tiltak for å forbedre denne
- Underkjenning - vurdering og behov for tiltak
- Veilederopplæring - vurdering av situasjon, effekter og behov
- Kvalitetssikring av forskerutdanning -- vurdering av situasjon og behov

Forslag til **Forskerutdanningsmelding 2013 - Det medisinsk-odontologiske fakultet** er vedlagt. Denne ble behandlet i møte i Programutvalg for forskerutdanning 19.03.13 (sak 11/13). Meldingen er oversendt UiB pr. 1.4.2014 med forbehold om fakultetsstyrets godkjenning 9.4.2014.

Forslag til vedtak:
Fakultetsstyret godkjenner innsendt Forskerutdanningsmelding 2013 - Det medisinsk-odontologiske fakultet.

24. mars 2014 /UNSA

Astrid Bårdgard
Fakultetsdirektør

Anne Berit Kolmannskog
Seksjonsleder forskning

Forskerutdanningsmeldingen 2013
Det medisinsk-odontologiske fakultet

Forskerutdanningsmeldingen er basert på innspill fra instituttene, Programutvalg for forskerutdanning (PFU) og ledergruppen ved fakultetet. I tillegg tar meldingen utgangspunkt i fakultetets handlingsplan for forskerutdanningen som inneholder en oversikt med prioriteringer for 2013.
I 2013 hadde fakultetet i underkant av 500 aktive ph.d.-kandidater og 92 forskerlinjekandidater (ved utgangen av året). 115 kandidater disputerte i 2013 som overstiger rekordåret 2012. 88 ble tatt opp til programmet ved fakultetet. Med det høye antallet ph.d-grader som sluttføres ved Det medisinsk-odontologiske fakultet blir det desto viktigere å betone betydningen av overførbare ferdigheter som del av kandidatenes fremtidige karrierevalg, og fakultetet arbeider i sitt strategiarbeid med å finne tiltak for dette.

Forskerutdanningen ved fakultetet er et viktig satsningsområde, og det ble i 2013 satt i gang to større prosjekter:

- Gjennomgang av kursporteføljen
- Utarbeidelse av et kompetansehevingsprogram for veiledere.

Arbeidet med å styrke Forskerlinjen ble videreført i 2013. Forskerlinjen hadde ved utgangen av 2013 92 aktive studenter. Ved utgangen av 2013 har totalt 74 studenter fullført forskerlinjen.

Etter at ny forskrift for ph.d.-graden ved UiB ble vedtatt i juni 2013, har fakultetet gjort en rekke tilpasninger i retningslinjer og maler med utfyllende regler for den sentrale ph.d.-forskriften, endringer i retningslinjer for publikasjoner i doktorgradsavhandlingen, veiledning for bedømmelse av doktorgrader og retningslinjer for beregning av studiepoeng i opplæringsdelen.

Forholdet mellom forskerutdanning og forskningssatsninger ved fakultetet – vurdering

I løpet av 2013 har nye ph.d.-emner tilknyttet ulike forskergrupper og forskerskoler blitt opprettet. Det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket er godt kjent blant våre institutt, og Programutvalg for forskerutdanning bruker dette som grunnlag for å sikre at emnene er av god kvalitet.

Det ble i løpet av våren 2013 foretatt en nyoppnevning av forskerskolene ved fakultetet. To nye forskerskoler ble opprettet og tre forskerskoler er videreført. Det planlegges ytterligere to forskerskoler - i global helse og i odontologi. Flere av forskerskolene har etablert samarbeid på tvers av institutt, fakultet, helseforetak og andre utdanningsinstitusjoner både nasjonalt og internasjonalt. Et av de nye sentrene for fremragende forskning «Centre for Cancer Biomarkers» (CCBIO) planlegger oppstart av en egen tematisk forskerskole som drives på tvers av flere institutter. I tillegg har fakultetet siden 2005 drevet Bergen Research School in Inflammation (BRSI) som er en tematisk forskerskole. Det forventes at alle aktive forskerskoler ved fakultetet oppretter forskerkurs og inkluderer ph.d.-kandidater i sine aktiviteter og forskning.

Flere institutter melder om at de er aktive i nasjonale forskerskoler som styrker ph.d.-kandidatenes muligheter til å skreddersy opplæringsdelen, bl.a. den nasjonale forskerskolen BioStruct.

To Senter for fremragende forskning (SFF) som ble etablert ved fakultetet i 2013, og det forventes at disse sentrene blir en viktig læringsarena for ph.d.-kandidater. I tillegg er det planlagt å opprette flere ph.d.-kurs tilknyttet SSF-ene.

Instituttene rapporterer om godt samsvar mellom forskningssatsningene og forskerutdanningen. Det er god bevissthet om at de beste doktorgradene skapes der kandidatene får god veiledning og oppfølging i et sterk vitenskapelig miljø. Dette sikres gjennom tematiske forskerskoler. Videre er det blant de kliniske miljøene tett samarbeid med helseforetakene. Andre institutt melder om viktigheten av å legge vekt på karriereplanlegging for ph.d.-kandidater.

Fakultetet har flere kjernefasiliteter, deriblant infrastruktur for registerbasert forskning, som kan gi datagrunnlag for flere ph.d.-prosjekt samt fungere som utgangspunkt for forskerkurs av høy kvalitetet. Dette arbeidet er godt i gang, og fakultetet forventer at det gode arbeidet forsetter.

Gjennomstrømning - vurdering og behov for tiltak for å forbedre denne

Gjennomføringsgraden i forskerutdanningen er høy, og nettotiden for gjennomføring er generelt sett lav. Det er imidlertid noen institutter som rapporterer om at deres ph.d.-kandidater har problemer med å fullføre på normert tid. Den reelle tiden for forskning (2,5 år) oppfattes som altfor kort, spesielt innenfor eksperimentelle og translasjonelle prosjekter.

Et tiltak som vurderes som effektivt for å sikre god gjennomstrømning er kontinuerlig oppfølging av de som har problemer med progresjon. Fakultetet har som målsetning at alle ph.d.-kandidater skal ha to veiledere og knyttes til en forskningsgruppe eller forskerskole. Det er viktig å sikre god veilederopplæring og oppfølging av kandidater og veiledere som melder om problemer i enten veiledningsforholdet eller progresjon av doktorgradsprosjektet. Midtveisevalueringen og framdriftsrapporten blir blant flere institutter nevnt som et viktig tiltak til å bedre gjennomstrømningen.

Underkjenning - vurdering og behov for tiltak

I 2013 var det syv underkjenninger. To har allerede levert på nytt og resten har ny frist i løpet av 2014. Totalt sett er antallet underkjenninger lavt med tanke på hvor mange avhandlinger som leveres ved fakultetet hvert år. Videre blir de fleste avhandlinger som leveres for andre gang godkjent. Tiltak som vurderes for å unngå underkjenninger i fremtiden er blant annet fokus på akademisk skriving, spesielt av sammendraget til avhandlingen. Det pekes også på at det er viktig å sikre kunnskap om forskningsmetodikk og tematikken som blir belyst ved valg av komitémedlemmer. Fakultetet har blant annet vedtatt en veiledning for sammenstilling av ph.d.-avhandlinger og oppdaterte i 2013 veiledning ved bedømmelse av doktorgrader ved fakultetet. Begge disse veiledningene sammen med framdriftsrapportering og midtveisevaluering, anses som gode kvalitetstiltak for å ytterligere heve kvaliteten av doktorgradsarbeidene og komiteens vurdering av innleverte avhandlinger.

Veilederopplæring - vurdering av situasjon, effekter og behov

Det ble i oktober 2013 nedsatt en arbeidsgruppe for å etablere forbedret opplegg for veilederopplæringen ved fakultetet. Opplæringen skal både ivareta veiledernes behov for å kjenne regler og retningslinjer knyttet til forskerutdanningen, og være en arena for faglig påfyll når det gjelder veiledning. Det jobbes med å utvikle et web-basert kurs, og det planlegges en pilot for et slikt kurs i løpet av 2014. Det er et mål at alle nye veiledere skal fullføre kurset før de blir formelt oppnevnt som veiledere. Arbeidsgruppen er videre bedt om å skissere et opplegg for en utviding av det eksisterende dagsseminaret for ph.d.-veiledere. Det tas sikte på oppstart av enten en pilot for e-læring eller et oppstartskurs høsten 2014, og full drift i løpet av våren 2015. Det anses som realistisk at veilederseminaret kjøres på samme måte som tidligere også i 2014, og at et noe mer omfattende opplegg kan etableres høsten 2015.

Kvalitetssikring av forskerutdanning -- vurdering av situasjon og behov

Kursporteføljen for forskerutdanning på ph.d.-nivå gjennomgås i 2014, Målet er blant annet å sikre kvaliteten på den opplæringen som gis som en del av forskerutdanningen. Arbeidsgruppen startet arbeidet høsten 2013, og tar sikte på å gå gjennom kursene for å identifisere mulige overlapp, se hvilke fagområder som mangler og om det er behov for å etablere nye forskerkurs. Det jobbes spesielt med å gjennomgå seminarserier som tilbys ved de ulike instituttene ved fakultetet, og se om noen av disse bør omdefineres som forskerkurs. Ellers ser man også på nasjonale forskerskoler og kurs som tilbys gjennom disse. Det er også en utfordring ved fakultetet å vurdere omfanget og relevansen av spesialistkurs som tilbys leger i spesialisering når opplæringsdeler skal godkjennes. Komitéen har derfor blitt bedt om å vurdere grenseoppgangen mellom spesialistkurs og forskerkurs. Fakultetet tilbyr ett felles grunnkurs i medisinsk og helsefaglig forskning (MEDMET1) som tilbys to ganger årlig. Høsten 2013 var det venteliste for å kunne delta på kurset. Arbeidsgruppen skal også gjennomgå grunnkurset for å vurdere behov for endringer. Senter for internasjonal helse tilbyr et metodekurs (INTH301) som per i dag gir fritak for det obligatoriske kurset. Gruppen jobber med å

sammenligne kursene og vurdere hvorvidt begge kurs skal beholdes. Instituttene er godt fornøyd med kvalitetssikringssystemene som er opprettet, eksempelvis semesterregistrering, framdriftsrapportering og midtveisevaluering. Alle disse evalueringsverktøyene er gode verktøy både for fakultet og institutt, og brukes for å sikre god oppfølging av forskningsmiljøer, veiledere og ph.d.-kandidater.

Til sist anser fakultetet det som viktig at våre ph.d.-kandidater har forskningsopphold ved utenlandske institusjoner som del av sin forskerutdanning. Det ble i 2013 utlyst stipend til utenlandsopphold til våre ph.d.-kandidater, postdoktorer og vitenskapelig fast ansatte for å stimulere til økt mobilitet.

UNIVERSITETET I BERGEN
Det medisinsk-odontologiske fakultet

Klinisk institutt 1
Institutt for klinisk odontologi
Institutt for global helse og samfunnsmedisin
Klinisk institutt 2
Institutt for biomedisin
Programutvalgene ved MOF

Referanse	Dato
2014/174-EIDA	07.01.2014

Utdanningsmelding, forskningsmelding og forskerutdanningsmelding 2013 - Det medisinsk-odontologiske fakultet

Utdanningsmeldingen, forskningsmeldingen og forskerutdanningsmeldingen skal innenfor sine respektive felt inneholde rapportering av aktivitet for 2013 og prioritering av aktivitet for 2014. Universitetsledelsen har signalisert ønske om at meldingene skal få et mer hensiktsmessig format, som både sikrer effektiv rapportering og tydelig får frem satsinger og resultat. Punktene som ønskes rapportert på er redusert, og tilgjengelig i sak 2013/13748, journalpost 1 (vedlegg 3).

Fakultetsmeldingene skal ha et omfang på ca. 6 sider. Vi ber derfor at innspill fra instituttene og programutvalgene heller ikke overskrider 6 sider. Frist for innspillene settes til **fredag 28. februar.**

1. Utdanningsmeldingen

Innspill til utdanningsmeldingen fra instituttene
Vi ber instituttene rapportere kort for 2013 (jfr. utdanningsmeldingen 2012), samt komme med innspill til planer og utfordringer for kommende år, med vekt på følgende punkt:

- Studiekvalitets- eller læringsmiljøtiltak som har hatt særlig oppmerksomhet i 2013.
- Utfordringer i studiekvalitets- eller læringsmiljøarbeidet i 2013
- Aktivitet i etter- og videreutdanning. Status i 2013 og planer for 2014.
- Eventuelle planer for oppretting/nedlegginger av studieprogram og fordeling av studieplasser for 2014 (dersom relevant).
- Prioriterte områder innen utdanningsfeltet i 2014.

Det medisinsk-odontologiske fakultet
Telefon 55582086
Telefaks 55589682
post@mofa.uib.no

Postadresse
Postboks 7804
5020 Bergen

Besøksadresse
Haukelandsveien 28
Bergen

Saksbehandler
Eirik Dalheim
55586429

Innspill til utdanningsmeldingen fra programutvalgene
For programutvalgene skal innspillene inkluderes i den årlige rapporten til studieledelsen, jfr. mandatet for programutvalgene ved MOF. I tillegg til å rapportere om *utvalgets arbeid, hvordan de enkelte studieprogrammene har vært gjennomført i 2013, samt planer for 2014,* blir følgende punkter særlig aktuelle i forbindelse med utdanningsmeldingen:

- Studiekvalitets- eller læringsmiljøtiltak som har hatt særlig oppmerksomhet i 2013.
- Hvilke programevalueringer som er gjort i 2013 og planer for 2014.
- Prioriterte områder innen utdanningsfeltet i 2014.

2. Forskerutdanningsmeldingen
Fakultetet ønsker instituttenes bidrag på alle punkter i årets melding. Vi ber derfor instituttene og Programutvalg for forskerutdanning om å rapportere for 2013 på alle punkter i malen:

- Forholdet mellom forskerutdanning og forskningssatsninger ved fakultetet – vurdering
- Gjennomstrømning - vurdering og behov for tiltak for å forbedre denne
- Underkjenning - vurdering og behov for tiltak
- Veilederopplæring - vurdering av situasjon, effekter og behov
- Kvalitetssikring av forskerutdanning -- vurdering av situasjon og behov

3. Forskningsmeldingen
Fakultetet ønsker instituttenes bidrag på alle punkter i årets melding. Vi ber derfor instituttene om å rapportere for 2013 på alle punkter i malen:

- Oppfølging av prioriteringer omtalt i forskningsmeldingen for 2012 og planer og prioriteringer for 2014.
- Prioritert forskningssamarbeid med andre forskningsinstitusjoner samt samfunns- og næringsliv - lokalt, nasjonalt og internasjonalt
- Arbeid for å styrke forskningsledelse, organisering og strategisk planlegging
- Tverrfaglige og flerfaglige initiativ og satsinger (pågående og planlagte)
- Tiltak som kan styrke publiseringen, særlig på nivå II
- Kort omtale av arbeid for mobilisering og økt deltakelse i Horizon2020 og annen eksternfinansiert virksomhet
- Oppfølging av fagevalueringer fra 2013

Vennlig hilsen

Nina Langeland
dekan

Astrid Johanne Bårdgard
fakultetsdirektør

Vedlegg
1 Mal for meldinger 2013
2 Innspill til rapport 2013 og planer 2014

Forskerutdanningsmelding 2013 fra Klinisk institutt (K1)

Forholdet mellom forskerutdanning og forskningssatsninger ved K1 – vurdering

K1 har økt rekruttering til og gjennomføring av ph.d-arbeider som et av sine fire hovedmål for forskning**.** I 2013 hadde vi omkring 130 ph.d.-kandidater innmeldt i ph.d.-programmet. Av disse ble 25 oppmeldt i 2013. Vi hadde 36 disputaser og var medvirkende i fem. Siden instituttet ble opprettet 1.1.2013 er det vanskelig å sammenligne resultatene med foregående år, men vi er meget fornøyde med antall avlagte doktorgrader ved K1 i 2013.

K1 har en klar målsetting om at alle seksjoner ved instituttet skal ha stor og pågående ph.d.-aktivitet. Vi mener at det i våre miljøer er av stor betydning å stimulere unge forskerrekrutter fra ulike fagbakgrunner kontinuerlig til vitenskapelig tenkning og analytisk arbeid. Videre mener vi at alle kliniske avdelinger ved et universitetssykehus bør ha som målsetting at alle overleger skal ha en ph.d.-grad og at de fleste fast ansatte leger i utdanningsstillinger bør ha en ph.d.-grad, eller bør være i gang med et ph.d.-prosjekt. Utfordringen er at det er en vesentlig forskjell mellom seksjonene når det gjelder måloppnåelse. Ved noen seksjoner er dette i samsvar med gjeldende politikk, ved andre ikke. K1 vil derfor samarbeide tett med de kliniske miljøene både i og utenfor helseforetakene som er tilknyttet vårt institutt, for å oppnå tilfredsstillende ph.d.-innmelding og ph.d.-gjennomføring.

Et annet viktig ledd i målsettingen vår om stor og pågående ph.d.-aktivitet, er satsning på forskerlinjestudenter. Ved K1 har vi nå 27 forskerlinjestudenter. I rekruttering og oppfølging av disse studentene har vi en klar målsetting om at tidligere forskerlinjestudenter avlegger en ph.d.-grad relativt kort tid etter avsluttet profesjonsstudium. Ph.d. kandidatene og forskerlinjestudentene er bra synkronisert med K1 sin strategiske forskningssatsing.

Gjennomstrømning - vurdering og behov for tiltak for å forbedre denne

Som i fjorårets rapport anser K1 det som svært viktig med en effektiv og smidig innmeldingsprosess i ph.d.-programmet. Vi mener at tidlig innmelding er med på å sikre motivasjon, mulighet for kursdeltagelse, samt tilfredsstillende arbeidsordninger i forhold til hovedarbeidsgiver. Instituttet arbeider aktivt for innmelding også før tilstrekkelig finansiering og frikjøp er på plass. Vi har fortsatt et ønske om å påvirke fakultetets nåværende praksis på dette området.

Et annet viktig tiltak for gjennomstrømmingsprosessen er arbeidet med å gjøre veiledersammensetningen for hver enkelt kandidat optimal. Vi anbefaler at kandidater har veiledere fra komplementære miljøer og ulike disipliner, med komplementer

kompetanse, og gjerne på noe ulikt karrieremessig nivå. Dette er i tråd med en av K1 sine 4 hovedsatsinger innen interdisiplinær forskning, se under.

Underkjenning - vurdering og behov for tiltak

K1 anser underkjenninger av innleverte ph.d.-arbeid som svært uheldig. Det har vært 2 underkjenning ved K1 i 2013. En av dem er innlevert på nytt og nå godkjent. I etterkant av underkjenninger arbeider instituttet aktivt sammen med veileder for å sikre og styrke veiledningen, samt vurdere andre nødvendige tiltak.

Veilederopplæring - vurdering av situasjon, effekter og behov

K1 mener at det er viktig at veiledere er oppdatert på gjeldende regelverk og krav for ph.d.-utdanningen. . Vi mener også at det er viktig at postdoktorer i miljøene gis mulighet til å veilede ph.d-kandidater. Vi anbefaler alle veiledere ved instituttet å delta på veilederkurs i regi av fakultetet. Vi ser behov for å styrke veilederopplæringen, og imøteser at fakultetet jobber med videreutvikling av denne. Fra framdriftsrapporteringen 2013 ser vi at en del veiledere har unnlatt å rapportere ved K1 i år. Vi vil derfor jobbe aktivt med å nå ut til dem det gjelder, be dem om en begrunnelse for manglende rapportering, samt understreke viktigheten av at de rapporterer i 2014.

Kvalitetssikring av forskerutdanning - vurdering av situasjon og behov

God kvalitetssikring av forskerutdanningen sikres primært gjennom semesterregistrering, framdriftsrapportering og midtveisevaluering for alle ph.d.-kandidatene. Dette krever oppfølging fra både forskningsmiljøer, veiledere, kandidater og ikke minst forskerutdanningsadministrasjon ved instituttet.

I etterkant av den årlige fremdriftsrapporteringen blir rapportene gjennomgått av forsknings- og forskerutdanningskonsulent ved instituttet. Kandidater og veiledere som har svak progresjon, ønsker dialog med instituttet, eller som unnlater å rapportere følges særlig opp. Institutt- og forskningsledelse kobles inn ved behov. En egen samlerapport sendes til Programutvalg for forskning.

Når det gjelder midtveisevalueringer startet K1 høsten 2013 opp med både å planlegge og arrangere midtveisevalueringer i fellesskap med Klinisk institutt 2. Dette var svært vellykket og vi vil fortsette dette samarbeidet i 2014.

Institutt for biomedisin: Forskerutdanningsmelding 2013

Det vises til brev datert 7.01.2014, sak 2014/174. Her følger innspill fra Institutt for biomedisin (IBM) til Forskningsutdanningsmelding 2013. Saken er behandlet av instituttets PhD-utvalg og instituttråd på sirkulasjon.

1) Forholdet mellom forskerutdanning og forskningssatsninger ved fakultetet – vurdering
2) Gjennomstrømning - vurdering og behov for tiltak for å forbedre denne
3) Underkjenning - vurdering og behov for tiltak
4) Veilederopplæring - vurdering av situasjon, effekter og behov
5) Kvalitetssikring av forskerutdanning -- vurdering av situasjon og behov

Ad 1) Vurdering av forholdet mellom forskerutdanning og forskningssatsinger

Det er en viktig satsning for instituttet, jf instituttets strategiske plan, å etablere en egen forskerskole og dette arbeidet er nå godt i gang, under ledelse av Marion Kusche-Gullberg. Parallelt etablerer «Centre for Cancer Biomarkers», hvor to av instituttets forskningsgrupper er med, en egen forskerskole i samarbeid med Klinisk institutt 1. Institutt for Biomedisin er også med på en tverrfakultær forskerskole i molekylærbiologi og bioinformatikk i samarbeid med Computational Biology Unit (CBU), Institutt for informatikk, Molekylærbiologisk institutt og Sars International Centre for Marine Molecular Biology (Sars). Instituttet er også med i et nasjonalt samarbeid om forskerskolen BioStruct sammen med UiO, UiT, NTNU og UMB.

Fakultetet finansierer drøyt 100 stipendiater, og har i forbindelse med sine strategiske målsetninger (SFF og Jebsensentre f.eks.) avsatt en stipendiat og en postdoktorstilling som egenandel. Avsetning av stipendiatstillinger til å styrke de strategiske satsningene ligger i denne sammenheng under 10%, og det er rom for å øke denne andelen. Institutt for biomedisin mener at det er riktig å ha et tett forhold mellom forskerutdanning og forskningssatsninger.

Ad 2) Gjennomstrømning - vurdering og behov for tiltak for å forbedre denne

Institutt for biomedisin tangerte rekordåret 2012 med 19 disputaser i 2013. Instituttet har et eget PhD-utvalg som følger opp framdriftsrapportering og midtveisevaluering, og leder for PhD-utvalget følger opp kandidater som sliter med progresjon på ulikt vis. Stipendiater i avslutningsfasen koples for eksempel med seniorer på instituttet som sammen med veiledere kan hjelpe dem til å fullføre avhandlingen.

Oppfølgingen av framdriftsrapporteringen kan med fordel gjøres like etter rapporteringsfristens utløp. I dag går det gjerne et kvart år før oppfølgingen settes i gang. Instituttet har hatt stillingen som PhD-koordinator ubesatt i et halvt år, og ser fram til at våre kandidater nå får en tettere og bedre oppfølging når koordinatoren nå kommer på plass i februar.

Ad 3) Underkjenning - vurdering og behov for tiltak

Ved instituttet ble en avhandlinger underkjent i 2013. Kandidaten valgte å ikke levere på nytt innen fristen. De to som ble underkjent i 2012, gjennomførte med suksess i 2013.

Midtveisevaluering, veilederopplæring og tettere oppfølging av kandidatene ser vi på som de beste tiltakene for å hindre frafall og underkjenninger. I januar 2014 har instituttet 2 kandidater per vitenskapelig stilling i gjennomsnitt.

Ad 4) Veilederopplæring - vurdering av situasjon, effekter og behov

Veilederens erfaring og kompetanse varierer, noe som betyr at behovet for opplæring vil variere. Instituttet regulerer i noen grad antall kandidater pr veileder for unngå for stor belastning på uerfarne veiledere eller veiledere som har kandidater som sliter med progresjon. Veilederopplæringen som fakultetet hadde tilbud om høsten 2013, vurderes som et positivt og nyttig tiltak for opplæring av nye veiledere og oppdatering og fornying av etablerte veiledere. Kun to av våre vitenskapelige deltok, instituttet ønsker at flere vil benytte seg av dette tilbudet i framtiden.

Ad 5) Kvalitetssikring av forskerutdanning -- vurdering av situasjon og behov

Fakultetet har et eget Program Utvalg (PU) for forskerutdanningen og instituttet har et PhD-utvalg som ledes av en av våre mest erfarne professorer, samt en PhD-koordinator. Det betyr at mye er på plass.

Hvis det er ønskelig å videreutvikle et system for kvalitetssikring av forskerutdanningen har universitetet et eget kvalitetssikringssystem for universitetsstudiene, som den formelle delen av forskerutdanningen kan ha nytte av. Det gjelder for eksempel oppretting og nedlegging av emner, til dels etablering av forskerskoler og ikke minst forankring og plassering av ansvar. Overbygningen med elementene planlegging-gjennomføring-evaluering-justering som metode kan også hentes i fra studiesidens kvalitetssikringssystem. Når det gjelder forskningsdelen, er mange elementer på plass, men kanskje en samling/oversikt over det som vi har per i dag, vil kunne være nyttig, eksempelvis: Personell (kompetanse, rekruttering, bedømming/sensur), utstyr (vedlikehold og prosedyrer for kalibrering f.eks), metoder (verifiserbarhet, sikre kilder, etikk) og dokumentasjon (interne og eksterne auditer, kontroll på godkjenninger og sertifiseringer).

Konkret vil instituttet i et kvalitetsperspektiv påpeke at det oppleves som et relativt misforhold mellom det som kreves av et forskningsmiljø når det gjelder publikasjoner i topp meriterte tidsskrift og kravet til antall publikasjoner i avhandlinger, noe som kan føre til at arbeidet splittes i mindre subprosjekter/artikler.

Det bør ellers være klarere retningslinjer for bruk av monografier i PhD-graden, slik som er vanlig i mange andre land.

UNIVERSITETET I BERGEN
Institutt for global helse og samfunnsmedisin

Det medisinsk-odontologiske fakultet

Referanse
2014/174-ALMY

Dato
26.02.2014

Forskerutdanningsmelding 2013 fra Institutt for global helse og samfunnsmedisin

I 2013 vart det avlagt 28 doktorgrader ved IGS. Av desse hadde tre av kandidatane ekstern hovudrettleiar, tre hovudrettleiarar er emeritus, ein ved Det matematisk-naturvitskaplege fakultet, resten er tilsette ved IGS.
Dette er første året Senter for internasjonal helse (SIH) er ein del av IGS. Av dei 28 doktorgradene som vart avlagt, var 6 fra SIH.

Oppfølging av prioriteringar som var omtalt i forskarutdanningsmeldinga for 2012:

Av prioriteringar omtalt i forskarutdanningsmeldinga for 2012 hadde IGS fokus på oppfølging av ph.d.-kandidatane, og tilknyting til instituttet ved at kvar kandidat skal vere knytt til ei forskingsgruppe. Kandidatane blir knytt til den forskingsgruppa rettleiaren tilhøyrar. Senter for internasjonal helse har vore delt i forskingsfelt, men opprettar no forskingsgrupper, og senteret vil bli eit forskingscluster som består av desse forskingsgruppene. I tillegg til de 140 doktorgradskandidatene ved instituttet, var det i fjor 20 forskerlinjestudenter innrullert ved instituttet.

Fokuset på oppfølging av ph.d.-kandidatane er høgt. Ved IGS har me mange «ulike» typar kandidatar: kvote, eksternfinansierte og UiB-stipendiatar osv. Desse har ulike behov for oppfølging, og dette ser me som ei svært viktig oppgåve.
I 2013 vidareførte me forskarskule i samfunnsmedisinske fag. Under forskarskulen blir det arrangert månadlege ph.d.-seminar. Dette er eit tilbod for kandidatane til å møtast på tvers av forskingsgrupper, noko me ser blir positivt motteke. Det er også andre aktivitetar knytt til forskarutdanninga ved instituttet, som t.d. informasjonsmøte, midtvegsevaluering og posterutstilling/pris for poster. Forskarskulen i internasjonal helse vart vil bli reetablert i 2014 når forskingsgruppene er på plass.

Fleire nye ph.d.-emne er oppretta siste året, og både nye og «gamle» kurs har hatt god oppslutning.

Institutt for global helse og samfunnsmedisin
Telefon
Telefaks

Postadresse
Postboks 7804
5020 BERGEN

Besøksadresse
Kafarveien 31
Bergen

Saksbehandler
Alette Gilhus Mykkeltvedt
55586127

SIH har i mange år hatt ansvar for kvoteordninga ved fakultetet Denne ordninga er primært for masterstudentar, men det er mogleg for overgang til PhD-studiet. Kvoteordningen blir evaluert i 2013/2014.

Forholdet mellom forskarutdanning og forskingssatsing:

Ved IGS har månadlege møte for ph.d.-kandidatane der dei ulike forskingsgruppene legg fram aktuelle forskingsprosjekt, eller -metodar. Dette har som føremål at kandidatane både skal få tilknyting til instituttet, men også for at dei skal knytte band på tvers av forskingsfelt. Me har som føresetnad at alle ph.d.-kandidatane skal vere knytt til ei forskingsgruppe. Forskingsgruppene ved IGS har i sine strategiplanar sagt at det skal vere prioritert å involvere og inkludere master-, forskarlinjestudentane og ph.d.-kandidatane i forskingsgruppene.

Ved IGS er det oppretta fleire nye ph.d.-emne. Desse har ei tydeleg tilknyting til dei ulike forskingsgruppene, og har difor også som formål å styrke forholdet mellom forskarutdanning og forskingssatsing. Emnene er likevel eigna som opne emne i doktorgradsutdanninga ved MOF. Instituttet har ein stor emneportefølje på ph.d.-nivå, med god tilstrøyming av kandidatar som tek kursa.

Instituttet er sidan 2013 partnarar i to nasjonale forskarskular - i allmennmedisin og epidemiologi. Kandidatar som tilhøyrar desse forskarskulane har difor stor valfridom og kan i svært stor grad «skreddarsy» sin opplæringsdel heilt og fullt innan sitt fagfelt.

Ein av kjernefasilitetane ved instituttet er infrastruktur for registerbasert forsking. Det er ved fakultetet oppretta ei ny stilling som er knytt til IGS som har infrastruktur opp mot registerdata som føremål. Dette vil også gje ein effekt i høve kandidatane ved fakultetet ved at tilrettelegging av datagrunnlag kan gje fleire prosjekt for ph.d.-kandidatane.

Eit satsingsområde som må nemnast er Centre for Intervention Science in Maternal and Child Health CISMAC (Senter for fremragende forskning ved SIH), etablert for en tiårs periode Eitt ph.d.-prosjekt er starta opp, og fleire vil følgje som blir knytt til senteret.

Gjennomstrømming – vurdering og behov for tiltak.

Ved IGS er me stort sett nøgd med både gjennomstrømming og gjennomføring av forskarutdanninga for våre kandidatar. Dei fleste gjennomfører på normert tid eller utsett tid som følgje av ymse permisjonar. Sidan mange ph.d.-kandidatar ved instituttet er/har vore finansiert gjennom kvote-, eller andre ordningar som gjeld kun for ein tidsavgrensa periode (vanlegvis for 3 år, 4 år med feltarbeid) ser ein at dette er med på å halde gjennomstrøyminga stabil.

Oppfølging av dei få som har problem med progresjonen er kontinuerleg i fokus, og det vil også bli prioritert i 2014. Kontinuerleg oppfølging kan vere med å fange opp dei kandidatane som sakkar akterut i høve progresjon. Me ser likevel at nokre få kandidatar strevar med å gjennomføre «raskt nok», men tenkjer at ein må ta omsyn til enkeltpersonar i dei få og særskilde tilfella det er snakk om.

Det er framleis eit mål at kvar enkelt ph.d.-kandidat skal vere knytt til ei forskingsgruppe og eventuelt ei faggruppe. Me ser det som særs viktig at både kandidat og ekstern rettleiar har kontakt med instituttet. Dette vil vere med å sikre alle partar i høve til krav og rettigheiter. Dette er ikkje alltid enkelt å få til, særleg sidan

mange kandidatar oppheld seg andre stader i Noreg og verda, men dette vil ha fokus også vidare.
Andre tiltak som ein er oppteken av å oppretthalde er å halde informasjonsmøte for alle aktive ph.d.- kandidatar der viktig og oppdatert administrativ informasjon blir gjeven. Dette er blitt knytt til ph.d.-seminara, og me har som føremål å ha eit slikt møte kvart semester.

Ved SIH vil det i tida framover komme nye utfordringar, då fleire prosjekt har fått støtte av Norad i 2013, via Norhed-finansiering. I disse prosjekta skal doktorgradskandidatar utdannast på institusjonane i sør, med mindre medverknad av forskarar i nord. Dette kan føre til meir reising for forskerane her som må bidra i veiledning av studentane, men me håpar at bruk av digitale hjelpemidlar kan bli utvikla og vere til hjelp i denne situasjonen.

Omfang av underkjenning:
IGS hadde tre avhandlingar som var underkjent i første runde i 2013. Samanlikna med 2012 er det same antall underkjenningar.
Det er viktig med faglig oppfølging undervegs for å prøve å sikre progresjon. Her er midtvegsevalueringa et viktig verkemiddel for oppfølging.

Rettleiaropplæring – vurdering av situasjon, effekt og behov:
Instituttet ser på rettleiaropplæringa som eit godt tilbod ved UiB. Det er særleg viktig at nye rettleiarar har eit slikt tilbod.
Generelt har tidlegare tilbakemeldingar frå tilsette ved IGS om programmet vore gode.

Kvalitetssikring av forskarutdanning – vurdering av situasjon og behov
Instituttet har som mål at kvart kurs skal evaluerast minimum kvar 3. Emneevalueringen består av studentevaluering samt kursansvarleges egenvurdering av kurset, dette samanfattas i en emnerapport som legges ut i Kvalitetsdatabasen. Mange emne har studentevaluering kvar gong kurset blir halde, og har gode rutinar for dette. Me ser det som viktig med administrativ oppfølging, slik at alle emne blir evaluert med jamne mellomrom. Alle relevante delar av forskingsutdanninga bør ta opp forskingsetiske problemstillingar knytt til analyse, tolking av funn og publisering slik at forskarutdanninga fremmar gode haldningar og akademisk integritet.

Vennlig hilsen

Rolv Terje Lie	Anne Kjersti Daltveit	Kirsti Nordstrand
instituttleder	forskningsleder	Ph.d.-koordinator

- Oppfølging av prioriteringer omtalt i forskerutdanningsmeldingen for 2012 og planer og prioriteringer for 2014

Institutt for klinisk odontologi omtalte i forskerutdanningsmeldingen for 2012 satsingen på egne PhD seminarer for PhD kandidatene ved instituttet. Denne satsingen fortsatte i 2013, og vil bli videreført også i 2014. Nasjonalt fakultetsmøte i odontologiske fag 2013 vedtok at de odontologiske lærestedene i Norge, UiB, UiO og UiT, skal videreutvikle det nasjonale seminaret for PhD kandidater («Geiloseminaret») til stipendiatsamlinger der også veilederne deltar. Man ønsker at det skal fungere som et kontaktmøte for odontologisk forskning, og det har blitt nedsatt en arbeidsgruppe som skal planlegge seminarene.

I 2012 rapporten omtalte også instituttet at vi hadde eget fokus på kandidater som er forsinket. I 2013 har en av disse kandidatene disputert og de siste kandidatene der forventes å disputere i løpet av 2014. Instituttet ser at jevnlig oppfølging og dialog med kandidater som er forsinket, både fra kandidatenes veiledere, forskningsleder og seniorkonsulenten for forskning, har en positiv effekt på kandidatens gjennomføringsevne.

- Forholdet mellom forskerutdanning og forskningssatsninger ved fakultetet – vurdering

I fakultetets handlingsplan for forskerutdanning for perioden 2011-2013 var ett av tiltakene å styrke den faglige ledelsen for forskerutdanning, ett annet å gjennomgå fakultetets kursportefølje og ett tredje tiltak å bygge opp veilederkompetanse. Disse tiltakene er enten gjennomført eller er under arbeid, og dette ser instituttet som positivt. Forskerutdanningen blir bedre ved at det jevnlig er kvalitetskontroll blant annet av de obligatoriske kursene som fakultet arrangerer, og også gjennomgang av alle PhD kursene som de enkelte institutt ved fakultet har i sin portefølje.

- Gjennomstrømning - vurdering og behov for tiltak for å forbedre denne

Gjennomstrømmingen og gjennomføringen i forskerutdanningen ved instituttet har vært meget god i 2013. Instituttet har hatt ett toppår med disputaser. Instituttet har videreført prosjektet med oppfølging av en gruppe kandidater som er forsinket. Instituttet regner med ett lavere antall disputaser i 2014, blant annet fordi noen kandidater er blitt forsinket grunnet flytting til nytt bygg i 2012 og at laboratoriet ikke kunne ha oppstart som forventet grunnet byggetekniske forhold.

- Underkjenning - vurdering og behov for tiltak

Institutt for klinisk odontologi har hatt en underkjent avhandling i 2013. Instituttet har fulgt opp denne kandidaten etterpå. Instituttet vil i fremdriftssamtalene som blir gjennomført med alle kandidater hvert år i januar, og på PhD seminarene sette fokus på

temaet, å gjøre kandidatene oppmerksom på å følge de veiledende retningslinjene for skriving av sammendraget til avhandlingen. Instituttet setter også fokus på akademisk skriving på ett av vårens PhD seminarer.

- *Veilederopplæring - vurdering av situasjon, effekter og behov*

Instituttet er opptatt av å gi veilederne påfyll og kompetanse innenfor veiledning. Instituttet gjennomfører hvert år kompetanseheving gjennom IKO dagene som arrangeres i juni og desember måned. I 2013 var det fokus blant annet på lærende felleskap, og i år vil vi ha ett foredrag om kommunikasjon mellom ulike kulturer i ett internasjonalt arbeidsmiljø. Tema på IKO dagene i juni er planlagt å være pedagogikk. Instituttet håper fakultetet fortsetter med sin veilederopplæring, og vi vurderer også selv å arrangere en dag med fokus på veiledning i 2014 for den vitenskapelige staben.

- *Kvalitetssikring av forskerutdanning -- vurdering av situasjon og behov*

Institutt for klinisk odontologi ser innføringen av PhD.- registrering og felles fremdriftsrapportering for PhD.-kandidatene, og midtveisevalueringen som gode kvalitetssikringstiltak av forskerutdanningen. Instituttets eget kvalitetssikringstiltak, PhD seminarene og fremdriftssamtaler med alle kandidater hvert år, gir større fokus på kvalitetssikring av forskerutdanningen. Instituttet ser imidlertid ett behov for at det settes inn større fokus på veilederutdanning gjerne via ett sentralt eller fakultetsstyrt program.

FORSKERUTDANNINGSMELDING 2013 FOR KLINISK INSTITUTT 2 (K2)

Oppfølging av prioriteringer omtalt i forskerutdanningsmeldingen for 2012 og planer og prioriteringer for 2014

Klinisk institutt 2 ble opprettet den 01.01.2013 og har til enhver tid rundt 140 aktive stipendiater. Det høye antallet stipendiater ble påpekt i forskerutdanningsmeldingen for 2013 som meget ressurskrevende, og det ble i denne meldingen gitt uttrykk for at en større andel ressurser heller burde vært myntet på mer erfarne forskere og postdocs.

Klinisk institutt 2 mener nå å ha klart å håndtere dette gjennom en effektiv organisering og styrket forskningsadministrasjon. I tillegg har instituttet i 2013 delt inn forskerne i 21 forskningsgrupper. Disse har i de fleste tilfeller medført at gruppene har oppnådd en viss kritisk masse som klart har medført økt interaksjon innen gruppen. Flere stipendiater hjelper hverandre til økt kvalitet.

For 2014 ønsker Klinisk institutt 2 å ha mer aktiv dialog med stipendiatene og veilederne gjennom forskjellige samlinger. Instituttet arbeider mot at samtlige fagmiljøer skal føle seg bedre integrert i instituttet, og vi satser også på en bedre kontroll over pliktarbeidfordeling da dette har vært vanskelig å få en systematisk kontroll på i 2013. Økt dialog kan bidra til dette. Videre arbeider instituttet kontinuerlig med å lytte til stipendiaters og veilederes kommentarer og innspill. I henhold til dette har vi i 2013 jobbet med å utvikle og forbedre informasjonsformidling og rutiner for forskerutdanningen. Dette vil også være en prioritet for 2014 – instituttet vil arbeide for at stipendiater skal føle seg inkluderte og at deres innspill tas til etterretning. Stipendiater har for eksempel blitt valgt inn i styrer og organer ved instituttet. I 2014 kommer vi også å legge vekt på karriereplanlegging for våre stipendiater.

Instituttet vil arbeide for å i større grad promotere de to forskerskolene knyttet til instituttet. Gjennom forskerskolene vil stipendiatene ha mulighet til å styrke sin faglige kompetanse, men forskerskolene legger også et viktig grunnlag for samarbeid på tvers av forskningsgrupper og institutter.

Forholdet mellom forskerutdanning og forskningssatsninger ved fakultetet

For å styre forskerutdanningen ved instituttet oppfordres forskere til å opprette forskerkurs. Instituttet har flere sterke forskergrupper hvilket gir et godt grunnlag for slik aktivitet. Dette har allerede gjort seg gjeldene ved at Forskerskolen i Klinisk Medisin og Bergen Research School in Inflammation i 2013 har opprettet nye emner. Instituttet ønsker at grupper utenfor forskerskolene også skal opprette relevante forskerkurs. Vi vil spesielt henvise til den nye instituttovergripende seminarserien "Perspectives in translational medicine" som er felles delt mellom K1 og K2.

Gjennomstrømning – vurdering og behov for tiltak for å forberede denne

Det er en kjensgjerning at et stort antall stipendiater ved Klinisk institutt 2 ikke makter å fullføre doktorgraden på normert tid. Det anslås at ca 30-40 prosent av stipendiatene søker

om minst én forlengelse utover normert tid[1]. I mange tilfeller er dette kun snakk om et par ekstra måneder for at kandidaten skal fullføre rammen i avhandlingen, men i noen tilfeller skyldes det for eksempel at kandidaten har tiltrådt i et annet arbeidsforhold og kun bruker "fritiden" til å jobbe med avhandlingen. Tiden for forskerutdanning (36 måneder) må anses i knappeste laget for å oppnå høy kvalitet på eksperimentelle og translasjonelle prosjekter. Det oppfattes av flere seniorforskere ved instituttet at den reelle tiden for forskning (2.5 år) er altfor kort.

De kandidatene som har forlengelser som strekker seg utover et par måneder bør det imidlertid iverksettes tiltak for. Tiltak som kan bidra til å forbedre slike situasjoner kan være:

- Oppfordre forskningsgruppelederne til å ha medarbeidersamtale med stipendiater.
- Regelmessige fremdriftsrapportering for de kandidater som går mer enn 6 måneder over tiden.

Underkjenning – vurdering og behov for tiltak

To kandidater har fått underkjent sin avhandling siden Klinisk institutt 2 ble opprettet, hvorav en av dem fikk underkjenningen i 2013. I dette tilfellet gikk det meget kort tid før avhandlingen ble godkjent. I henhold til tiltak mener instituttet at ansvar for det faglige innholdet ligger hos veilederne, og instituttet har derfor ikke noen tiltak myntet spesielt på dette. Derimot vil instituttet ha som mål at veilederne må være informert om gjeldende retningslinjer innenfor etisk godkjenning slik at man ikke risikere at en avhandling blir underkjent av tekniske årsaker. Samtidig mener instituttet også at det er viktig å orientere veilederne om at de er påpasselig med å velge komitémedlemmer som er inneforstått med den forskningsmetodikk og tematikk som blir belyst.

Veilederopplæring – vurdering av situasjon, effekter og behov

Fremdriftsrapportene for 2013 viser at stipendiatene i stor grad er fornøyde med sine veiledere. Vi har ikke fått noen tilbakemeldinger på at kandidater er misfornøyde med sine veiledere bortsett fra situasjoner hvor vi allerede har vært klar over situasjonen. Dette tyder på at veilederne ved Klinisk institutt 2 er klar over det ansvaret det å være veileder medfører, og at de gjør jobben slik en kan forvente av dem.

Likevel ønsker vi å promotere veilederkurs som jevnlig tilbys ved UiB og seminarer for veiledere ved MOF. Særlig nye veiledere bør sterkt anbefales å ta et slikt kurs da det er mange lover og relger å måtte forholde seg til. Vi vil anbefale at mer erfarne veiledere også tar et slikt kurs for oppfriskning. Utover dette ser ikke per dags dato instituttet det som nødvendig å iverksette ytterligere tiltak.

Kvalitetssikring av forskerutdanning – vurdering av situasjon og behov

Instituttet ønsker at større fokus skal settes på at stipendiatene skal ha anledning til bedre karriereplanlegging under doktorgradsperioden. Det er en stadig økende trend at

[1] Vi ser her bort i fra stipendiater som får forlengelser i henhold til lovbestemte permisjoner som svangerskapspermisjon, lengre sykefravær, etc.

doktorgradskandidater er etterspurt utenfor akademia, og dette må man allerede på instituttnivå forholde seg til og legge til rette for.

I tillegg ønsker instituttet et økt fokus på mobilitet. Stipendiater ved MOFA har i mindre grad enn ved andre fakulteter tilbragt lengre tid på utenlandske institusjoner. Instituttet vil oppfordre stipendiater i større grad til å ta utenlandsopphold som en del av doktorgraden da dette gir en økt mulighet for at stipendiaten får nye impulser, innsikt og nettverk.